

אמת ונכון

המילים **אמת ונכון**, המציינות עניינים התואמים את המציאות ואישור לקיומו של דבר, חולקות גם משמעות בסיסית מוחשית: קיום ועמידה, חוזק ויציבות.

המילה **אמת** גזורה מן השורש אמ"ן (לכן בנטייתיה יש דגש בתי"ו תמורת הנו"ן השורשית: **אמתי**, **אמתות**, **לאמתו** של דבר). המשמעות הבסיסית של השורש השתמרה במילה **אמונה** כפי שהיא משמשת בתיאור המלחמה בעמלק: "וַהֲקִיָּה פֶּאֶשֶׁר יָרִים מִשֵּׁה יָדוֹ וַגִּבֹר יִשְׂרָאֵל וְכֶאֱשֶׁר יָנִיחַ יָדוֹ וַגִּבֹר עֲמֶלֶק... וְאַהֲרֹן וְחֹר תִּמְכּוּ בְיָדוֹ מִזֶּה אֶחָד וּמִזֶּה אֶחָד וַיְהִי יָדוֹ אֲמוּנָה עַד בֹּא הַשֶּׁמֶשׁ" (שמות יז, יא-יב), כלומר: ידיו היו יציבות ואיתנות. במלכים ב יח, טז מסופר על **האמונות** אשר ציפה חזקיה מלך יהודה בבית המקדש, ומקובל לפרש שהכוונה לעמודי התווך המחזיקים את הבניין. זו גם המשמעות שניתנה למילה **אמונה** בתחום הבניין בעברית החדשה. אך כמו המילה **אמת**, רוב המילים מן השורש אמ"ן, ובהן גם המילה **אמונה** בשאר הופעותיה בתנ"ך, שייכות לתחום המופשט: המילים **אמון ואמונה** מציינות יושר וביטחון. **נאמן** הוא מי שבוטחים בו, וכך גם המילה הנרדפת **מהימן** שנשאלה ללשון חז"ל מן הארמית (היו"ד מייצגת את האל"ף השורשית). **אמונה** ביסודה היא הבטחה ומכאן – ברית, הסכם וכתב התחייבות. לשורש זה שייכות גם מילות האישור **אמנם ואמן**. למשל: בפרשת הברכה והקללה בספר דברים הלוויים מצווים לומר לפני העם סדרת קללות, כגון "אָרוּר מִשְׁגָּה עֹר בְּדַרְךְ" ועל העם לאשר כל אחת מהן: "וַיֹּאמֶר כָּל הָעָם אָמֵן".

המילה **נכון** נושאת את המשמעות המופשטת 'אמת' וגם את המשמעות המוחשית של יציבות כבר בתנ"ך. על שמשון מסופר: "וַיִּלְפַּת שְׁמִשׁוֹן אֶת שְׁנֵי עַמּוּדֵי הַתְּוֹךְ אֲשֶׁר הִבִּית נָכוֹן עֲלֵיהֶם וַיִּסְמַךְ עֲלֵיהֶם... (שופטים טז, כט); ועל מלכותו של שלמה נאמר: "וַהֲמַמְלָכָה נְכוֹנָה בְּיַד שְׁלֹמֹה" (מלכים א, ב, מו), כלומר מלכותו נעשתה יציבה. **נכון** במשמעות של 'אמת' אפשר למצוא למשל בצירוף המילים "וַהֲנִיָּה אֶמֶת נָכוֹן הַדְּבָר" (דברים יג, טו; יז, ד). משמעות נוספת היא 'היה מזומן', 'התקין את עצמו', כגון במתן תורה: "וַהֲיִו נְכֹנִים לְיִם הַשְּׁלִישִׁי" (שמות יט, יא). על פי זה נטבעה ססמת הצופים בנוסחה העברי "הִיָּה נְכוֹן". זו גם משמעותה של הצורה **הפון** (צורת הציווי מן 'נכון') כגון בפקודה "למקומות, **היכון**, רוץ!".

מן השורש כו"ן יש מילים רבות נוספות, ובהן מילים הנושאות את המשמעות הבסיסית של יציבות וקיום: המילה **פן** או **פון** (הנוטה על דרך הכפולים) פירושה בסיס, כגון בתיאור המשכן: "וַיַּעַשׂ אֶת הַכִּיּוֹר נְחֹשֶׁת וְאֶת **כַּנּוֹ** נְחֹשֶׁת" (שמות לח, ח), ובעברית החדשה 'פן ציור', 'פן שיגור'. גם הביטויים "נותר על **כַּנּוֹ**", "עומד על **כַּכּוֹנֵי**" ודומיהם מביעים את המשמעות הבסיסית של השורש כו"ן. הפועל **כּוֹנֵן** – במשמעות 'ייסד', 'הקים' וממנו שם התואר **כּוֹנֵן** (אירוע מכונן) – גם הם קשורים למשמעות זו. מן המשמעות המופשטת נגזרה המילה **פן** (במקור 'אמת', 'נכון', ומאוחר יותר מילת הסכמה ואישור), שם התואר **פן** (ולא 'פִּנָּה') והשם המופשט **פנות**.

נסיים בעדות יפה לקשר שבין המילים שנדונו ובין מילים אחרות המציינות כולן איתנות ויציבות – מתוך הברכה הנאמרת לאחר קריאת שמע: "אמת ויציב ונכון וקיים וישר ונאמן... הדבר הזה עלינו".